

STATUT DEVINSKO - NABREŽINSKE OBČINE IN 28. ČLEN ZAKONA
38/2001. JEZIKOVNA ENAKOPRAVNOST ZA SLOVENSKO
MANJŠINO V ITALIJI

Jože ŠKERK

IT-34013 Devin - Nabrežina (Trst), Trnovca 15

IZVLEČEK

V prispevku je na kratko prikazano, kako statut občine Devin - Nabrežina iz leta 1991 zagotavlja visoko raven zaščite. To med drugim omogoča premagovati težave in omejitve, ki jih je uvedel nov državni zakon št. 38/2001, tako imenovani zaščitni zakon slovenske manjšine v Furlaniji - Julijski Benečiji. Ko namreč na občinski ravni niso spoštovali statutarnih določil pri sestavljanju in objavljanju aktov, sklepov, odredb ipd. tudi v slovenskem jeziku in ne samo v italijanščini, so bile na Deželno upravno sodišče (DUS), ki je julija 2001 (sklep št. 63/2001 R. O.) odredilo sestavljanje aktov ipd. tako v italijanskem kot v slovenskem jeziku, vložene štiri tožbe. Pod velikim vprašajem vsekakor ostaja možnost ostalih občin, kjer prebivajo Slovenci, da bi dosegle isto raven zaščite in uvedbo popolne dvojezičnosti.

Ključne besede: Slovenci, Italija, jezikovna enakopravnost, zakonodaja, Devin - Nabrežina / Duino - Aurisina, Zakon 38/01

STATUTE OF THE DUINO - AURISINA / DEVIN - NABREŽINA COUNCIL
AND ARTICLE 28 OF THE LAW 38/2001. LINGUISTIC EQUALITY
FOR THE SLOVENE MINORITY IN ITALY

ABSTRACT

The article briefly presents how the Duino - Aurisina (Devin - Nabrežina) statute from 1991 provides for a high level of protection in this area. This enables, among other things, to surmount the difficulties and limitations brought by the new state law No. 38/2001, the so-called Law on the protection of the Slovene minority in the Friuli Venezia - Giulia region. When statutory provisions were not respected during the preparation of various acts, conclusions, decrees, etc., that were to be published not only in Italian but also in the Slovene language, four actions were brought before the Regional Administrative Court, which in July, 2001 (decree No. 63/2001 R.O.) decreed various acts to be prepared in the Italian as well as the Slovene language.

The possibility that other councils populated by Slovenes will succeed in achieving the same level of protection, along with the introduction of true bilingualism, still remains highly questionable.

Key words: Slovenes, Italy, linguistic equality, legislation, Duino - Aurisina / Devin - Nabrežina, Law 38/01

Toplo se zahvaljujem organizatorjem za povabilo, s čimer so izkazali posebno občutljivost za problematiko občine Devin - Nabrežina, ki leži med Krasom in morjem in ločuje Trst od ostale Italije, zaradi česar je, na žalost, že od daljnega leta 1918 podvržena posebnim oblikam raznarodovanja avtohtonega in skoraj izključno slovenskega prebivalstva, ki je zato danes postalo manjšina.

Po zahtevnemu in napornemu političnemu in tehničnemu delu, pri katerem sem tudi osebno sodeloval, smo z našim občinskim statutom iz leta 1991 kljub vsemu dosegli visoko raven zaščite. Le-ta je nedvomno višja od tiste, ki so jo sprejele ostale občine, v katerih je v Italiji prisotna slovenska manjšina in ki jih upravlja levica, saj so se te v glavnem omejile na deklaracijo principov, ne da bi v svojih statutih uveljavile in uzakonile točne predpise, s čimer so prepustile zaščito dobri ali slabi politični volji italijanske večine in italijanskih oblasti.

Vsak zaščitni zakon mora zagotoviti enakopravnost življenjskih pravic manjšine in večine, tako da pripadnost manjšinski skupnosti ne povzroča nobene škode in zagotavlja polno uživanje osnovnih človekovih pravic, ki so potrebne za potrjevanje zgodovinske in življenjske prisotnosti, ter opaznost manjšine na ozemlju, kjer prebiva.

Identiteta skupnosti, ki jo je treba zaščititi, obstaja predvsem v jeziku, v katerem izraža njeno življenje, kultura in prisotnost. Zaščita manjšine ima dalje dva neločljiva pogoja: na eni strani zakonska določila, na drugi politično voljo, da se ta izvajajo. Uspešna zaščita je torej tista, ki omejuje politično samovoljo z jasnimi, popolnimi in obveznimi zakoni in predpisi.

Pot, ki smo jo ubrali v občini Devin - Nabrežina, nam sedaj dovoljuje, da premostimo težke ovire in omejitve, ki jih postavlja tudi nov italijanski zakon št. 38 z dne 23. februarja 2001, t. i. "*Zakon o zaščiti slovenske jezikovne manjšine v deželi Furlaniji-Juljski Krajini*".

Poleg tega, da zakon priznava slovenski manjšini izredno nizko raven zaščite in jo izrecno pogojuje politični volji italijanske večine (v tem smislu se ga ne da primerjati z nobenim podobnim zakonom v Evropi!), v členu 28, št. 2 tudi zagotavlja, da "*nobenega določila tega zakona ni možno tolmačiti na način, ki bi slovenski manjšini zagotavljal nižjo raven zaščite od tiste, ki jo že uživa na podlagi prejšnjih*

določil", v katere spadata tudi statut in pravilnik občine Devin - Nabrežina, ki zagotavljata popolno enakopravnost italijanskega in slovenskega jezika.

Toda tudi ob tako ugodnem stanju smo bili prisiljeni braniti svoje pravice pred restriktivno in včasih celo nasprotno politično voljo ne samo desnice, temveč tudi levičarskih ali levosredinskih sil, ki so vodile občino v zadnjih desetih letih na čelu z županoma Depangherjem in Voccijem. Ti namreč pri sestavljanju in objavljanju aktov, sklepov, odredb, itd. tudi v slovenskem jeziku in ne samo v italijanščini niso spoštovali statutarnih določil, kar je imelo za posledico, da so bile na Deželno upravno sodišče (DUS) vložene štiri tožbe.

Občinski statut in pravilnik o poslovanju občinskega sveta občine Devin - Nabrežina predvidevata dve različni osnovni ravni jezikovne zaščite in upravnih odnosov.

Najprej so pravice in dolžnosti, ki se izrecno nanašajo na manjšino kot socialno kolektivno telo, kar obvezuje upravo, da po uradni dolžnosti izdaja predpise, sklepe itd., ki so namenjeni *erga omnes*, to se pravi na splošno prebivalcem, ne glede na njihovo narodnost, tako v italijanskem kot v slovenskem jeziku.

V tem smislu člen 4, št. 2 občinskega statuta izrecno predpisuje, da so *"vse odredbe, določila, javna obvestila in drugi akti javnega interesa, ki so izpostavljeni javnosti, kot tudi cestni znaki v staronaseljenih vaseh, [...] sestavljeni tudi v slovenskem jeziku."* Predpis je zelo jasen in se nanaša na kakršnokoli delovanje občinske uprave, ki ima splošen značaj.

Sledijo odnosi posameznih članov manjšine, ki se nanašajo na dolžnosti in pravice zasebnega značaja, zaradi česar je dvojezičnost prvi pogoj "na zahtevo posameznika", ki jo vsak po svoji volji uveljavlja ali pa ne.

Člen 4, št. 3, odreja: *"Občina zagotavlja vsem občanom v stiku z občinskimi institucijami in uradi pravico do proste rabe slovenskega jezika, v pisni ali ustni obliki ter do odgovora v istem jeziku, v neposredni obliki ali s pomočjo tolmača."*

Člen 15 odreja: *"1. V občinskem svetu je priznana pravica do rabe slovenskega jezika. 2. Sklicanje, dnevni redi, zapisniki in drugi dokumenti, ki so razdeljeni občinskim svetovalcem, morajo biti napisani tudi v slovenskem jeziku. 3. Občinski odbor poskrbi za prevajalsko službo v skladu z določili, ki vsebuje pravilnik."*

Pravilnik o delovanju občinskega sveta iz leta 1995 določa v raznih členih strogo spoštovanje navedenih pravic, da se izogne ničnosti aktov.

Ker je občinska uprava vztrajala, tudi potem ko je vstopil v veljavo zakon 38/2001, ki priznava dvojezičnost le na zahtevo posameznikov, in ni želela spoštovati splošnih predpisov iz člena 4, št. 2, tako da je uporabljala le italijanski jezik, in ker organizacije in politični predstavniki naše manjšine niso izkazovali interesa, da se to negativno stanje odpravi, sem bil prisiljen osebno vložiti omenjene štiri tožbe na DUS z zahtevo, da se občini ukaže spoštovanje njenega statuta in pravilnika o delovanju občinskega sveta in uresničitev dosledne dvojezičnosti.

Levičarska občinska uprava župana Voccija – s sklepoma št. 132 z dne 7. 6. 2001 in št. 158 z dne 5. 7. 2001 ob začetnem strošku 12.640.000 lir – je imenovala odvetnika z nalogo, da se upre rekurzu z zahtevo po njegovi zavrnitvi, češ da je uradni jezik le italijanščina in da je slovensko besedilo le privesek, nekakšen "optional", ki je lahko prisoten ali ne, vsekakor brez vpliva in povsem nepotreben za pravno veljavnost sklepov in ukrepov.

S sklepom št. 63/2001 R. O. z dne 20. julija 2001 je DUS priznal upravičenost rekurza in odredil sestavljanje aktov itd., ki jih navaja čl. 4, št. 2, tako v italijanskem kot v slovenskem jeziku, z utemeljitvijo, da bi uporaba le italijanščine pripadnikom manjšine povzročila *"težko in nepopravljivo škodo"*.

Ob izidu omenjenega zgodovinskega sklepa so občinska uprava in stranke, ki so jo podpirale, demagoško zagnale vik in krík, češ da ni denarja za prevajalce in da bodo morali črpati iz sredstev, namenjenih za kulturne in socialne dejavnosti. Kar je najhujše pa, da Slovenci ne izkazujejo nikakršnega interesa za rabo slovenskega jezika in dvojezičnih aktov.

Po ostrí medijski polemiki pa se je morala občinska uprava prilagoditi spoštovanju svojega statuta in pravilnika ter je začela sestavljati vse akte, namenjene za javnost, v celoti in istočasno v italijanskem in slovenskem jeziku.

Izredno visok in ugoden dosežek na sodišču, ki je imel velik in dolgotrajen odmev tako v zamejstvu kot v Rimu in Ljubljani, je dokazal Slovencev v Italiji, da se morajo za svoje najbolj osnovne človekove pravice pogumno boriti, če hočejo doseči pomembne uspehe.

Pod velikem vprašajem vsekakor ostaja možnost ostalih občin, kjer prebivajo Slovenci, da bi uspele doseči isto raven zaščite in uvedbo popolne dvojezičnosti, kot smo uspeli v občini Devin - Nabrežina, kajti čl. 28, št. 3 zakona 38/2001 postavlja težke ovire in pogoje, bodisi vsebinske kot proceduralne.

Za zaključek bi želel opozoriti še na dejstvo, da bosta o tolmačenju in izvajanju zakona št. 38/2001 pravzaprav dokončno odločali upravni sodišči v Trstu in Rimu, bodisi na osnovi pritožb Slovencev kot tudi Italijanov, kar je in bo povezano z izredno visokimi izdatki, večletnimi zapletenimi postopki v raznih instancah in vsekakor v rokah izključno italijanskih sodnikov.

LO STATUTO DEL COMUNE DI DUINO - AURISINA / DEVIN - NABREŽINA
E L'ART. 28 DELLA LEGGE N. 38/2001. PARITÀ LINGUISTICA
PER LA MINORANZA SLOVENA IN ITALIA

Jože ŠKERK

IT-34013 Duino - Aurisina / Devin - Nabrežina (Trieste / Trst), Ternova Piccola / Trnovca 15

RIASSUNTO

Con lo Statuto comunale di Duino - Aurisina / Devin - Nabrežina del 1991 è stato raggiunto un alto livello di tutela della minoranza slovena in Italia, di maggiore quello adottato dagli altri comuni nei quali essa è presente. Ciò permette, tra l'altro, di superare le difficoltà e le restrizioni poste dalla nuova legge nazionale n. 38/2001, la cosiddetta legge di tutela della minoranza linguistica slovena nella Regione Friuli - Venezia Giulia. Non essendo state rispettate nel Comune predetto le disposizioni statutarie riguardanti la stesura e la pubblicazione di atti, delibere, ordinanze e simili anche in lingua slovena, sono stati conseguentemente presentati quattro ricorsi al Tribunale Amministrativo Regionale (TAR) di Trieste. Con l'ordinanza del 20 luglio 2001, n. 63/2001 il TAR ha disposto la stesura degli atti contestualmente in ambedue le lingue, italiano e sloveno. Rimane tuttavia irrisolto il problema dei rimanenti comuni nei quali vivono gli Sloveni, cioè se riusciranno ad ottenere lo stesso livello di tutela e l'introduzione di un bilinguismo completo.

Parole chiave: sloveni, Italia, uguaglianza linguistica, legislazione, Duino - Aurisina / Devin - Nabrežina, legge 38/01